

RETTSMEKLING – TVISTELØSNING FOR FREMTIDEN?

INNLEDNING

Siden 1. januar 1997 har et prøveprosjekt om rettsmekling vært utprøvd ved Tønsberg byrett, Agder lagmannsrett, Nordmøre herredsrett, Salten herredsrett, Oslo skifterett og Asker og Bærum herredsrett.

Fra 1 januar 1999 er prøveprosjektet utvidet til å gjelde flere domstoler, herunder Oslo byrett.

Når jeg fikk beskjed om at rettsmekling skulle utprøves ved min lokale domstol, Asker og Bærum herredsrett, var jeg i utgangspunktet svært negativ og var redd for at dette skulle bli ytterligere en formalitet som skulle pådra en sak lenger saksbehandlingstid og større kostnader. Det var derfor med mye skepsis jeg gikk til min første rettsmekling. På forhånd var jeg dessuten hellig overbevist om at den aktuelle saken aldri ville forlikes på grunn av partenes steile holdninger.

Til min store overraskelse var både motparten og ikke minst min egen klient, villig til å strekke seg så langt at saken ble forlikt, og etter dette har jeg hatt mange positive erfaringer med rettsmeklinger ved Asker og Bærum herredsrett.

STATISTIKK

Statistikken ved Asker og Bærum herredsrett viser at antall forlik totalt sett muligens har steget med noen få prosent. Av de saker som tas opp til rettsmekling forlikes ca. 75% under meglingen, mens ytterligere ca. 10 % forlikes etter rettsmeklingen men før hovedforhandlingen, slik at totalt ca. 85% av de sakene det har vært meklet i forlikes. Det er selvfølgelig umulig å si hvor mange av disse sakene som ville blitt forlikt likevel. Det man i hvertfall kan si er at det ikke er noen grunn til å tro det er færre saker som forlikes ved rettsmekling enn tidligere, samtidig som det er helt åpenbart at forlikene inngås på et tidligere tidspunkt i prosessen. Dette innebærer mindre kostnader for partene.

Gjennomsnittstiden fra stevning og frem til forlik i de sakene som ender med rettsmekling er fire måneder, mens gjennomsnittsbehandlingstiden for alle sivile saker ved Asker og Bærum herredsrett er seks måneder, de forlikte sakene inkludert.

PROSEDYRER

Det kan forliksmekles i alle saker hvor det kan inngås forlik, dvs. i alle saker hvor partene har fri rådighet. Vanlig praksis er at domstolen sammen med pålegg om tilsvar sender til prosessfullmektigen eller partene en orientering om rettsmekling. Retten ber samtidig advokatene uttale seg om ønskeligheten av rettsmekling i tilsvaret eller kort tid deretter. Det legges vekt på prosessfullmektigenes oppfatning. Å foreta mekling hvor en av partene definitivt motsetter seg slik mekling har antakeligvis mindre for seg, men skjer av og til. Dersom rettsmeklingen fører til et forlik blir det satt rett og forliket blir protokollert som et rettsforlik. Saken er derved rettskraftig avgjort.

ADVOKATENES ROLLE

Innledende vurderinger

Hvordan bør så advokater forholde seg til dette nye instituttet?

Etter min oppfatning bør man se på det som en ny måte å få løst saker på på en raskere og rimeligere måte enn ved å gjennomføre hovedforhandling og derved få dom.

Den første vurderingen advokaten må foreta skjer når pålegg om tilsvar mottas. Advokatene må da sammen med sin klient gjøre seg opp en mening om hvorvidt saken egner seg for rettsmegling. Dette gjør det nødvendig at advokaten oppfyller sin plikt til å presentere alle bevis og anførsler i stevningen og tilsvaret idet det jo vanligvis ikke skjer ytterligere prosessveksling før rettsmeklingen. Grunnet for meglingen blir således de informasjonen som er kommet frem i disse dokumenter. Rammen for saken skulle derved være lagt og også dommeren som rettsmegler kan sette seg inn i saken og dens problemer ved å lese stevning og tilsvar.

Forberedelse til meklingen

Før meklingen bør advokaten sammen med klienten gå gjennom saken på nytt og forsøke enda en gang å se hvor de sterke og hvor de svake punktene i en egen argumentasjon er. På dette tidspunkt kjenner man jo motpartens argumentasjon i og med at både stevning og tilsvar foreligger. Man har nå muligheten til mer eller mindre objektivt å vurdere motpartens stilling. Det er svært viktig her med en edruelig vurdering og man bør også meddele klienten klart at går man til rettsmekling så må man være innstilt på å jenne seg noe. Det er ingen som går ut av en rettsmekling med et forlik som går ut på at man har fått alt i henhold til påstanden i stevningen eller tilsvaret.

I den forbindelse bør selvfølgelig partene enda en gang gjøres oppmerksom på kostnadsrisikoen ved å fortsette prosessen. Her kommer jo kravets størrelse inn. Dersom kravet er lite i forhold til prosessrisikoen er et forlik mer interessant.

Gjennomføringen av meklingen

Meklingen gjennomføres gjerne i en litt mer uformell atmosfære enn en vanlig hovedforhandling. Domstolene bruker gjerne møterom i stedet for rettssaler og det serveres gjerne kaffe for at forhandlingene skal foregå i en noe mindre høytidelig atmosfære enn det man vanligvis har under en hovedforhandling. Dommeren innleder gjerne med å meddele at han/hun i denne forbindelse ikke er dommer, men mekler og forklarer litt om rettsmeklingens prinsipper og den videre fremgangsmåten.

Deretter får prosessfullmektigene ordet til en svært kort innledning, 3-5 minutter, eventuelt kan partene selv innlede. Noe av hensikten med rettsmekling er nettopp at partene selv skal delta mer aktivt enn under en hovedforhandling. I en hovedforhandling har jo partene vanligvis ikke noe særlig mer de skulle ha sagt enn et vitne. Det er juristene som styrer hele saken.

Etter dette forsøker mekleren å få avklart og systematisert uenigheten og dannet seg opp en mening om hvilken vei man bør gå videre.

Separatmøter

På et tidspunkt fortsettes meklingen i separatmøter. Dette innebærer at partene og Deres prosessfullmektiger går inn på hvert sitt rom mens mekleren alternerer mellom rommene for å se om mekleren på denne måten kan komme frem til en skisse til en løsning.

I denne prosessen er det etter min oppfatning riktig at partene er åpne overfor mekleren og gjerne diskuterer taktikken i forhold til motparten med mekleren. Jeg forventer at mekleren har satt seg godt inn i saken og at han har en eller annen mer eller mindre klar oppfatning om hvor et juridisk sett "riktig" resultat bør ligge. Det er i teorien om rettsmekling sagt at meklerens oppgave ikke er å dømme, men å hjelpe partene til selv å løse konflikten innbyrdes. Dette høres flott ut som en programerklæring, men ville jo lett føre til at den parten som er staest, minst forhandlingsvillig eller har et helt uriktig syn på juridiske søksmål saken reiser, vil kunne få en ufortjent god stilling. Jeg forventer derfor, og det er også min erfaring, at prosessen med nennsom hånd blir ført i en fornuftig retning.

Smertegrensen

Til slutt når man et punkt hvor man er i nærheten av, eller til og med har overskredet det som på forhånd er ansett som "smertegrensen". Man kommer da lett i en situasjon hvor det kan være svært vanskelig å rådgi klienten. Min erfaring viser at partene ofte er villig til å strekke seg noe lengre helt til slutt for å få avsluttet saken.

FORSKJELLIGE TYPER SAKER

Hvilke saker er det så som egner seg for rettsmegling?

De "sikre" sakene, de sakene hvor man er 100% sikker på å vinne, egner seg etter min oppfatning ikke til rettsmekling. Jeg må imidlertid erkjenne at det er ytterst sjelden jeg opplever en sak som så sikker at det ikke er verdt å forsøke å få til en minnelig løsning. Her kan nok andre advokater ha varierende oppfatninger.

Saker som er rene prinsippsaker egner seg heller ikke for rettsmekling. Dog er det vel slik at selv om klienten innledningsvis mener at saken har stor prinsipiell betydning, er det ikke sikkert at dette standpunktet står seg ved en mer inngående vurdering.

I de sakene hvor partene etter en avgjørelse skal fortsette å samarbeide, typiske forretningssaker, eller i familiesaker hvor det er tale om felles barn, vil det kunne være fordel med en forliksløsning.

I det jeg kaller enten/eller-sakene kan også rettsmegling bidra til en god løsning. Vi kan tenke oss en sak hvor A har en veirett over Bs eiendom, en veirett som er plagsom fordi den går rett under soveromsvinduet på huset på den tjenende eiendom. Hvis B reiser sak og hevder at det ikke foreligger en gyldig veirett vil det kunne være en typisk enten/eller-sak: enten har A en veirett og da har han rett til å fortsette å kjøre under soveromsvinduet eller så har han ikke en veirett og da må han

på annen måte finne adkomst til sin eiendom. Dersom saken avgjøres ved dom vil domstolen ofte være bundet til å velge en av de to ytterpunkter, mens man ved rettsmekling kan komme til en omforenet løsning, for eksempel at veien legges på den andre siden av huset og at partene deler kostnadene.

Også de sakene hvor det er snakk om flere tvistepunkter finnes det ofte løsninger ved rettsmegling. Her ser jeg for meg typisk en sak etter avhendingslovens hvor kjøper har en lang liste med feil og mangler ved eiendommen. Her kan både faktum og juss være forskjellig for de enkelte punktene, og erfaringsmessig ender ofte denne type saker med en slags form for mellomløsning.

ULEMPER

Ulempene med rettsmeklingsordningen er etter min oppfatning ikke mange. Man får selvfølgelig ikke en "riktig og rettferdig" løsning i den grad man tror at dette er noe naturgitt. Jeg er imidlertid pragmatiker og tror at de som leter etter slik "rett og rettferdighet" i en dom heller ikke der vil finne den i noe større monn enn ved et forlik.

I den grad det er behov for sakkyndige vurderinger er det for så vidt ikke noe forbud mot å trekke sakkyndighet inn i rettsmeklingsprosessen. Man kan tenke seg at retten å forhånd kunne oppnevne en sakkyndig som er til stede under rettsmeklingen og som gir partene, eventuelt meklere råd.

Dersom det er en sak som fordrer sakkyndighet vil jo partene imidlertid på forhånd gjerne ha innhentet sakkyndige vurderinger som jo vil være fremlagt i stevning og tilsvar slik at de allerede er kjent for partene.

ADV. ALSHUS' KRITIKK

Adv. John Alshus har i Advokatbladet nr. 4 for 1999 kommet med en del motforestillinger til rettsmekling.

Som det fremgår i denne artikkelen mener jeg at dommerene ved rettsmeklingen ikke kan eller skal legge jusen til side, men at man skal se hen til hva jussen sier når man geleider partene gjennom rettsmeklingen.

At rettsmeklingen skal følge til flere prosesser er en tanke jeg er helt fremmed for. Man må jo huske at det at dommere megler ikke er noe nytt, dommere har meglet i alle år. Det som er nytt er at dette institusjonaliseres og reguleres. Det kritikkerne synes å ha mistet av syne er jo nettopp det at partene kan si nei til det forlikforslaget som eventuelt blir meklet frem. Under en rettsmekling er man mye mindre i en tvangssituasjon enn man er under en hovedforhandling hvor man jo av og til kan risikere at dommerene går ganske langt i å påvirke partene til å inngå et forlik. Man kan etter å ha vært utsatt for press fra dommerens side være ganske klar over hvor resultatet vil ligge. Den eneste grunnen til ikke å godta dommerens antydning til forlik under en hovedforhandling, må jo være at man er fast bestemt på å anke en dom videre. Ved rettsmekling kan man si nei til det resultat som er meklet frem, og få en ny hovedforhandling med en ny dommer senere.

Adv. Alshus konkluderer med at han er redd for at advokaten ikke skal få forberedt seg tilstrekkelig. Jeg forutsetter at mesteparten av advokatens vurderinger allerede er foretatt på det tidspunkt hvor stevning og tilsvar sendes inn. Rettsmekleren forutsettes på forhånd å ha satt seg inn i saken. Betenkelighetene er etter min oppfatning derfor små.

AVSLUTNING

Jeg har hatt syv rettsmeklinger ved Asker og Bærum herredsrett og har nå berammet tre nye i den nærmeste fremtid. Jeg er som sagt innledningsvis blitt positiv til instituttet. Jeg er også kjent med at de fleste dommere ved Asker og Bærum herredsrett, som altså har holdt på med rettsmekling siden 1 januar 1997 er positive. Det at ordningen nå utvides til også å gjelde landets største domstol er et skritt i riktig retning.

Det er min oppfatning at rettsmekling er kommet for å bli.

Jeg vil avslutningsvis råde alle advokater til å motta positivt en forespørsel om rettsmekling.